

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

به استناد جزء یک بند الف ماده ۲۶ قانون برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران و ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور، شورای عالی آمایش سرزمین در جلسه مورخ -/ -/۱۳۹۸، سند آمایش استان اردبیل در افق ۱۴۲۴ را در دو قسمت راهبردی و اجرایی به شرح زیر تصویب نمود:

سند آمایش استان اردبیل

ماده ۱- تعاریف و مفاهیم

در این سند اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

شورای عالی: شورای عالی آمایش سرزمین

دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

اهداف بنیادین توسعه فضایی استان: اهداف بنیادین برگرفته از اسناد فرادست سطوح ملی - منطقه ای و قابلیت ها و مسائل استان در قالب رویکرد تفکر ارزشی احصاء و مبنایی برای طراحی چشم انداز توسعه استان قرار می گیرد.

نقش استان در تقسیم کار ملی و منطقه ای: نقش ها و ماموریت های استان در مقیاس ملی و منطقه ای بر اساس بررسی اسناد فرادست، مطالعات پشتیبان و تحلیل روندها و گرایشات عمده در طول دو دهه اخیر در استان، تعیین می گردد.

چشم انداز توسعه استان: چشم انداز توسعه استان مبتنی بر الزامات اسناد فرادست، اهداف بنیادین، قابلیت ها و اساسی مسائل استان، دیدگاه های نخبگان و مقامات ارشد استانی و منبعث شده از نقاط لنگرگاهی (عملکردهای اصلی استان، آوازه یا برند استان و ...) با رویکرد آینده نگاری ارائه می گردد.

راهبردهای پابرجا: یکی از مهمترین جهت گیری های توسعه آتی استان است که بر اساس سناریوهای متصور و سازمان فضایی وضع موجود استان، تعیین می گردد.

شکل بندی کلان نظام فضایی: شکل بندی کلان نظام فضایی یا همان طرح پایه آمایش استان، مبتنی بر راهبردهای پابرجا و استنتاج الزامات فضایی این راهبردها، قلمروهای اصلی و مراکز عمده زیست و فعالیت،

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

شبکه‌های اصلی زیربنایی و کریدورهای ارتباطی و قلمروهای اولویت دار توسعه فعالیت و استقرار جمعیت و قلمروهای نامناسب توسعه فعالیت و استقرار جمعیت استان را مشخص می‌نماید.

تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه استان: تخصص‌های نواحی (مناطق) استان در قالب کدهای تفصیلی تر فعالیت‌ها و عرصه‌های اولویت دار توسعه در این نواحی (مناطق) در راستای شکل‌بندی کلان نظام فضایی طرح می‌گردد.

سیاست‌های سرزمینی توسعه بخش‌ها در استان: مجموعه اقدامات و دستورالعمل‌های معینی که در جهت رسیدن به هدف یا اهداف موردنظر در برنامه آمایش استان، در چارچوب‌های راهبردهای مشخص شده، تعیین و به اجرا گذاشته می‌شود.

تصویر سازمان فضایی استان در افق توسعه یافتگی: از رویهم گذاری لایه‌های مختلف شکل‌بندی الگوی استقرار فعالیت‌ها، الگوی نظام سکونتگاهی، الگوی نظام خدمات اجتماعی، الگوی نظام خدمات برتر، الگوی شبکه‌های زیربنایی به همراه لایه‌های پایه نظیر لایه‌های پهنه‌بندی‌های طبیعی، تقسیمات کشوری و ... تصویر شکل-بندی سازمان فضایی استان را شکل می‌گیرد.

برنامه‌های اجرایی آمایش استان: مجموعه‌ای از طرح‌ها و پروژه‌های هماهنگ و هم‌راستا که در چارچوب یک برنامه (بخشی یا سرزمینی) شکل می‌گیرند و با اجرای آنها در چارچوب جهت‌گیری‌های کلان و روش‌های اجرایی از پیش اندیشیده شده، هدف‌های برنامه آمایش استان محقق می‌شود.

آب قابل برنامه‌ریزی: سهم آب استان از منابع آب تجدیدپذیر حوضه‌های آبریز درجه ۲ سی‌گانه کشور که استان یکی از ذینفعان آن حوضه آبریز بوده و یا از طریق طرح‌های انتقال بین حوضه‌ای، منابع آب به استان منتقل می‌شود. منابع آب قابل برنامه‌ریزی شامل منابع متعارف (سطحی و زیرسطحی) و منابع آب غیرمتعارف (پساب و منابع آب شور و لب‌شور درون سرزمینی و منابع آب نمک‌زدایی دریا) می‌باشد.

ماده ۲- سند راهبردی آمایش استان اردبیل به قرار زیر است:

۲-۱- اهداف بنیادین

- مهار رشد و بازآرایی فعالیت‌های مستقر مرکز استان و ایجاد زمینه استقرار جمعیت در نواحی مختلف؛

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- پایدارسازی ساختار و تنوع اقتصادی محیط روستا در چارچوب مزیت‌های محلی؛
- بازساماندهی، بازسازی و توانمندی استان در نگهداشت جمعیت و جذب جمعیت از سایر مناطق؛
- یکپارچگی و انسجام فضایی و تقویت وابستگی‌های بین منطقه‌ای (پیوند شمال، مرکز و جنوب)؛
- کارایی اقتصادی و اقتصاد فضا و رقابت‌پذیری منطقه‌ای؛
- توسعه بخش کشت و صنعت، گردشگری، خوشه‌های صنعتی و بازرگانی؛
- پیشینه‌سازی بهره‌مندی استان از فعالیت‌های گردشگری، کشاورزی و هم‌پیوندی خوشه‌های فعالیت‌های مزیتی؛
- تولید ثروت و ارزش افزوده بر پایه نقش دانش و فناوری؛
- سازماندهی و پیوستگی منطقه‌ای شبکه حمل و نقل درون منطقه‌ای، بین منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای؛
- افزایش سهم تولید انرژی از منابع انرژی‌های نو و ارتقاء سطح کارایی این بخش از اقتصاد؛
- دستیابی به سازمان فضایی متعادل و پایدار و جلوگیری از قطبی شدن فضای توسعه؛
- محرومیت زدایی و عدالت اجتماعی و توزیع فرصت‌های پایه توسعه؛
- توسعه یکپارچه عمودی و افقی و فراگیر؛
- حفاظت از میراث طبیعی و فرهنگی و بهره‌برداری پایدار از این منابع؛
- حکمروایی کارآمد منابع آبی استان متناسب با ارزش اقتصادی آب و توان سرزمین؛
- ارتقاء سطح امنیت استان از طریق بکارگیری الزامات دفاعی، امنیتی، پدافند غیرعامل و مدیریت بحران در برنامه‌های توسعه‌ای استان

۲-۲- نقش استان در تقسیم کار ملی و منطقه‌ای

نقش و وظایف تخصصی استان در تقسیم کار ملی

کشاورزی

- قطب کشاورزی هوشمند و ارگانیک در کل قلمرو استان با تاکید بر سه دشت مغان، اردبیل و مشگین شهر.
- قطب خوشه هم‌پیوند صنایع مرتبط با کشاورزی و صنایع غذایی (Agri-Food Cluster) در دشت مغان، اردبیل و مشگین شهر.
- کانون خوشه ناب صنعتی دام و فرآورده‌های دامی در دشت مغان، اردبیل و مشگین شهر.

- مرکز توسعه عملکردهای اقتصادی مبتنی بر منابع طبیعی و اکوسیستم‌های خاص (پرورش آبزیان، گیاهان دارویی، چشمه‌های معدنی، تالاب‌ها و دریاچه‌ها) در دشت مغان، اردبیل و مشگین شهر.

- گیاهان دارویی در شهرستان‌های اردبیل، نیر، سرعین، مشگین شهر و نمین.

- دام و فرآورده‌های دامی در شهرستان‌های خلخال، اردبیل، بیله سوار، پارس آباد، مشگین شهر و گرمی.

صنعت و معدن

- چوب و محصولات چوبی در شهرستان‌های خلخال و اردبیل.

- کاغذ و محصولات کاغذی در شهرستان‌های اردبیل و خلخال.

- تولید چرم و فرآورده‌های وابسته در شهرستان‌های پارس آباد و اردبیل.

- صنایع پلاستیک در شهرستان‌های نمین و اردبیل.

- بسته‌بندی مواد غذایی در شهرستان‌های نمین و اردبیل.

- صنایع ساختمانی مرتبط با آب در شهرستان گرمی.

- فرش و صنایع دستی و آثار فرهنگی در شهرستان‌های کوثر، مشگین شهر، پارس آباد، بیله سوار، گرمی، نمین و خلخال.

- محصولات غذایی - آشامیدنی در شهرستان‌های نیر، سرعین و مشگین شهر، بیله سوار، اردبیل و خلخال.

- عسل در شهرستان‌های اردبیل، سرعین، مشگین شهر و خلخال.

- فراورده‌های باغی در شهرستان‌های خلخال و مشگین شهر.

- خوشه معدن و فرآوری معدنی هم پیوند با بخش گردشگری، صنایع دستی (سنگ‌های قیمتی و تزئینی) در شهرستان‌های نمین، اردبیل، خلخال و مشگین شهر و کوثر.

بازرگانی

- خدمات بازرگانی تخصصی در شهرستان‌های اردبیل، بیله سوار، پارس آباد و سرعین.

- پایگاه صادرات مجدد و مشوق صادراتی به کشورهای حوزه CIS در شهرستان‌های اردبیل، بیله سوار، پارس آباد و نمین.

گردشگری

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- گردشگری سلامت (تندرستی، درمانی و پزشکی)، گردشگری طبیعی، گردشگری غذا (برند حلال و سبز)، گردشگری کشاورزی، ژئوتوریسم و گردشگری ورزشی در شهرستان‌های اردبیل-سرعین-مشگین شهر-بيله سوار-خلخال-کوثر.

- خدمات فرهنگی، سرگرمی، تفریحی و ورزشی (هاب ورزش‌های زمستانی و اردوگاه‌های حرفه‌ای) مکمل بخش گردشگری در شهرستان‌های اردبیل-سرعین-مشگین شهر-خلخال-نمین.

خدمات برتر

- مرکز خدمات حرفه‌ای مالی و بازار سرمایه با کشورهای آذربایجان، حوزه CIS و روسیه در شهرستان‌های اردبیل-پارس آباد-بيله سوار-سرعین

- خدمات فنی و مهندسی در حوزه کشاورزی، دامپروری، صنایع غذایی و انواع آشامیدنی در شهرستان‌های پارس آباد و اردبیل.

حمل و نقل

- دهلیز و دروازه ملی شمال غرب و غرب کشور به کشورهای حوزه قفقاز، جنوب روسیه و حاشیه خزر در شهرستان‌های اردبیل-نمین-بيله سوار-پارس آباد.

- هاب لجستیک تخصصی زمینی (جاده‌ای و ریلی)، کشاورزی-غذایی، هوایی (با تاکید بر کریدور باری پارس آباد-پيام) و معکوس (لجستیک تخصصی خدمات گردشگری) در شهرستان‌های اردبیل، نمین، بيله سوار و پارس آباد.

انرژی

- قطب تولید کارا و دانش بنیان انرژی‌های نو و پاک (بادی، زمین گرمایی و خورشیدی) در شهرستان‌های مشگین شهر، خخلخال، اردبیل، کوثر و نمین.

امنیتی و پدافند غیرعامل

- نقش کلیدی در تامین دفاع مرزی، امنیت ملی و پدافند غیرعامل

نقش و وظایف تخصصی استان در تقسیم کار منطقه‌ای

کشاورزی

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- قطب کشاورزی هوشمند و ارگانیک در دشت مغان، اردبیل و مشگین شهر.
- قطب خوشه هم پیوند صنایع مرتبط با کشاورزی و صنایع غذایی (Agri-Food Cluster) در دشت مغان، اردبیل و مشگین شهر.

دامداری و جنگلداری و منابع طبیعی

- کانون خوشه ناب صنعتی دام و فرآورده‌های دامی در دشت مغان، اردبیل و مشگین شهر.
- مرکز توسعه عملکردهای اقتصادی مبتنی بر منابع طبیعی و اکوسیستم‌های خاص (پرورش آبزیان، گیاهان دارویی، چشمه‌های معدنی، تالاب‌ها و دریاچه‌ها) در دشت مغان، اردبیل و مشگین شهر.

صنعت و معدن

- چوب و محصولات چوبی در شهرستان‌های خلخال و اردبیل.
- کاغذ و محصولات کاغذی در شهرستان‌های اردبیل و خلخال.
- تولید چرم و فرآورده‌های وابسته در شهرستان‌های پارس آباد و اردبیل.
- صنایع پلاستیک در شهرستان‌های نمین و اردبیل.
- بسته‌بندی مواد غذایی در شهرستان‌های نمین و اردبیل.
- صنایع ساختمانی مرتبط با آب در شهرستان گرمی.
- فرش و صنایع دستی و آثار فرهنگی در شهرستان‌های کوثر، مشگین شهر، پارس آباد، بيله سوار، گرمی، نمین و خلخال.
- محصولات غذایی - آشامیدنی در شهرستان‌های نیر، سرعین و مشگین شهر، بيله سوار، اردبیل و خلخال.
- عسل در شهرستان‌های اردبیل، سرعین، مشگین شهر و خلخال.
- فراورده‌های باغی در شهرستان‌های خلخال و مشگین شهر.
- خوشه معدن و فرآوری معدنی هم پیوند با بخش گردشگری، صنایع دستی (سنگ‌های قیمتی و تزئینی) در شهرستان‌های نمین، اردبیل، خلخال و مشگین شهر و کوثر.

انرژی

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- قطب تولید کارا و دانش بنیان انرژی های نو و پاک (بادی، زمین گرمایی و خورشیدی) در شهرستان های مشگین شهر، خلخال، اردبیل، کوثر و نمین.

بهداشت و سلامت

- قطب سلامت در حوزه های هم پیوند و تخصصی با گردشگری سلامت (تندرستی، درمانی و پزشکی) و مکمل با استان های همجوار در شهرستان های اردبیل، مشگین شهر، سرعین، نیر و پارس آباد.

امنیتی و پدافند غیر عامل

- نقش اساسی در دفاع و امنیت منطقه و تحقق اهداف پدافند غیر عامل و امنیت ملی

۲-۳- چشم انداز توسعه استان

اردبیل در افق ۱۴۲۴ استانی است با محیط زیست پایدار، ساختار اقتصادی رقابت پذیر و سبز، سازمان فضایی متعادل، آهنگ رشد همگام و ساختار عملکردی هم افزا با منطقه همکار و مکمل، دارای انسجام و یکپارچگی فضایی درون و برون سرزمینی، پیشرو در توسعه مرزهای بازار و دانش کریدور سه خوشه هم پیوند کشاورزی- غذایی (Agri-Food Cluster)، گردشگری، صنایع فرهنگی و خلاق، متکی به مناطق هاب-دانش، نوآور و زیست پذیر با جامعه ای کار آفرین و نهاد محور؛ دارای جایگاه ممتاز در لجستیک تخصصی و چابک، گردشگری چند منظوره، کشاورزی ارگانیک و هوشمند، خوشه های صنعتی و بنگاه های متوسط و کوچک مکمل، علوم و فناوری زیستی، خدمات سلامت و فعالیت های هنری، فرهنگی، تفریحی و ورزش با رعایت الزامات و ملاحظات دفاعی، امنیتی و پدافند غیر عامل. این چشم انداز دارای ویژگی های زیر است:

- دارای جوامع گیاهی بکر و تنوع زیستی، موثر بر سیاست گذاری خرید کالا و خدمات برای بازیافت که توانسته است از طریق بوم کارایی و ایجاد ارزش از خدمات اکوسیستم، دارای محیط زیست پایدار و تاب آور در برابر مخاطرات طبیعی باشد.

- دارای سازمان فضایی متعادل مبتنی بر تخصص کلیدی در هر منطقه که توانسته است از طریق توسعه فضایی مبتنی بر کریدور شمال-جنوب و کریدور شرق-غرب استان، حلقه کار کردی بین بین ۴ خوشه فضایی اردبیل، پارس آباد، مشگین شهر و خلخال را به وجود آورد. سازمان فضایی در این استان مبتنی بر الگوی شبکه شهری همکار و مکمل در دو سطح درون و بین منطقه ای شکل گرفته است. و روستاها مبتنی بر الگوی

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

توسعه فضایی هر روستا یک محصول توسعه یافته اند. این استان دارای سازمان فضایی یکپارچه مبتنی بر الگوهای همکاری و مکمل گرایی با استان های همجوار می باشد

- دارای مجموعه متنوع و منحصر به فرد، ماندگار و پویا و ممتاز کننده با سایر مناطق (تشخص منطقه ای) که با ایجاد زنجیره تامین و تسهیلات ویژه گردشگری (خاص، یکپارچه متنوع و قابل اطمینان-Block Chain) توانسته است بازارهای با ارزش افزوده بالا، متنوع و پایدار به وجود آورد.

- اقتصاد متنوع، پویا و پایدار، دارای رشد متوازن کلیه بخش های اقتصادی در چهارچوب بالفعل شدن سه خوشه کلان کشاورزی، گردشگری و صنایع خلاق و فرهنگی، متکی بر مشارکت همه جانبه بخش خصوصی، مردم، دولت و نهادهای توسعه منطقه ای، موثر بر اقتصاد ملی با جامعه ای کارآفرین، مشارکت خواه، آگاه به منافع جمعی، امکان پذیر در بیان و اجرای خلاقیت ها و نوآوری ها و دارای فرصت های برابر برای تمامی اقوام، مناطق، جنسیت ها و گروه های درآمدی، ایمن، امن و تاب آور در برابر ناملایمات

- اثرگذار بر تصمیم گیری های ملی موثر بر محیط کارکردی استان با مشارکت فعال کلیه گروه ها و متکی بر تصمیم گیری جمعی از طریق همکاری، اجماع و میانجی گری

- دارای تناسب، پیوستگی و هم افزایی در کسب و کارهای کوچک و متوسط SMES

۲-۴- مأموریت های توسعه استان

- ایجاد بستر لازم جهت تمدن سازی اکولوژیک و توسعه شهری مبتنی بر زیست پذیری منطقه ای در جهت جذب جامعه خلاق و متخصص؛

- تغییر الگوی توسعه فضایی به سمت سازمان فضایی چند هسته ای - خوشه ای؛

- دستیابی به رشد اقتصادی مستمر و سطح رقابت پذیری مطلوب؛

- ایجاد تشخص منطقه ای از طریق ایجاد کریدور بین ۱۴ فعالیت دارای ظرفیت توسعه خوشه ای؛

- سازمان دهی دو قلمرو خلاق و هاب دانش در مجموعه شهری اردبیل نمین و کریدور اصلاندوز-پارس آباد-بيله سوار؛

- ایجاد کریدور علم و فناوری در سه خوشه-کریدور گردشگری، کشاورزی-غذایی و صنایع خلاق و فرهنگی؛

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- تدقیق و توسعه الگوی برنامه ریزی همکارانه و مشترک با استانهای همجوار و ارتقاء نقش منطقه ای مدیریت سرزمین با تاکید بر منابع مرزی، مشترک و دارای ظرفیت همکاری؛
- هماهنگ سازی و تناسب فضایی فعالیت های در طول کریدور شمال-جنوب و شرق-غرب؛
- انتظام بخشی به جریان سرمایه گذاری در چارچوب ۱۴ خوشه فعالیتی هم پیوند؛
- تغییر ساختار الگوی توسعه مبتنی بر چارچوب رقابت پذیری، مزیت رقابتی، راهبرد اقیانوس آبی و محیط نوآوری؛

۲-۴- راهبردهای پابرجا

- تبدیل استان اردبیل به قطب گردشگری سلامت کشور در راستای توسعه زنجیره گردشگری (تندرستی، سلامت و پزشکی) در دهلیزهای اصلی جریان تقاضا؛
- ارتقاء کمی و کیفی زیرساخت های حمل و نقل و لجستیک کالا در راستای راهبرد زنجیره تامین چابک (در برابر ناب) و لجستیک تخصصی؛
- توسعه هم پیوند، هم افزا و مبتنی بر چارچوب برندسازی منطقه ای ۱۴ خوشه صنعتی استان مشترک با استان های دارای زمینه پیوند کارکردی قوی (تولید کالای واسطه ای با کیفیت و ممتاز) و زمینه مستقل (تولید کالای نهایی در مقیاس برند خاص استان)؛
- تبدیل اردبیل به الگوی پایه کشور و در زمینه کشاورزی دانش بنیان، ارگانیک، سالم، دقیق و هوشمند در حوزه محصولات سردسیری و نیمه گرمسیری؛
- انتظام بخشی به جریان سرمایه گذاری و مداخلات توسعه ای در چارچوب مزیت های منطقه ای و هم پیوندی خوشه های فعالیتی؛
- توسعه و تکمیل زنجیره ارزش صنایع غذایی و انواع نوشیدنی ها با تاکید بر برند سبز، حلال، ارگانیک، ویژه مغان و اردبیل (Bio and Trade Mark)؛
- ارتقاء و زمینه سازی اکوسیستم نوآوری استان-RIP- منتج از شکل گیری کریدورهای علم و فناوری بین خوشه های فعالیتی (دانشگاه، پژوهشگاه و مراکز تحقیق و شرکت های دانش بنیان-تجاری سازی)؛
- تخصص گرایی و منطقه گرایی شبکه لجستیک صادرات منطقه ای با بندر آستارا و منطقه آزاد شمال استان؛

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- ارتقاء سهم صنعت گردشگری در تولید ناخالص داخلی و ساختار اشتغال (تبدیل استان اردبیل به هاب گردشگری زمستانی، رویدادهای ورزشی بین المللی و قطب گردشگری سلامت و پزشکی و غذا (راهبرد ایجاد تمایز و تشخیص منطقه ای)؛
- توانمندسازی جامعه محلی متناسب با الگوهای مهارت جدید، کارآفرینی و استمرار در سطح محیط بهره-وری؛
- اولویت دهی به توسعه منطقه شهری همکار و مکمل در طول کانونهای واقع بر کریدور تعادلی شمال-جنوب و کریدورهای پیشران شرق-غرب؛
- ایجاد بستر و زمینه شکل گیری تمدن اکولوژیک به ویژه در حوزه مدیریت و بهره برداری از خدمات اکوسیستم های منحصربه فرد استان در چارچوب اقتصاد سبز؛
- ارتقاء سطح کمی و کیفی زیرساخت های ارتباطی، توسعه خدمات مبتنی بر فناوری اطلاعات و تولید محتوای بومی در راستای توسعه کسب و کارهای نوپای فاوا؛
- تبدیل استان اردبیل به هاب گردشگری زمستانی و رویدادهای ورزشی بین المللی-ایجاد تمایز و تشخیص منطقه ای و ایجاد تنوع در ساختار تقاضا؛
- توسعه فعالیت های مشترک و نهادینه شدن الگوی یکپارچه مکمل و هم افزایی درون منطقه ای، استان ها (خوشه مکمل گردشگری سلامت، ورزشی، طبیعی- و فرهنگی-تاریخی و توریسم غذا)؛
- توسعه مبتنی بر چارچوب One Village One Product و تخصص گرایی و تنوع بخشی محیط روستا؛
- توسعه شهری مبتنی بر چارچوب شهر هوشمند/اکوسیستی/شهر مهارت/شهرهای تولیدی-کشاورزی شهری؛
- هماهنگ سازی و ارتقاء زمینه های اجرایی برنامه های توسعه با محیط حقوقی استان؛
- تغییر الگوی سازمان دهی فضا از وضعیت قطبی-جزیره ای به سازمان فضایی دوقطبی گسترده (دو خوشه فضایی هم پیوند)-کاهش شکاف توسعه بین شمال، مرکز و جنوب؛
- حفاظت از میراث ملموس و غیرملموس جاذبه های فرهنگی-تاریخی و طبیعی (عشایر شاهسون، زبان، فرهنگ آذری، آثار طبیعی و میراثی)؛

۲-۵- شکل بندی کلان نظام فضایی استان (تصویر چشم انداز توسعه استان)

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

قلمروهای اولویت دار توسعه فعالیت و استقرار جمعیت

قلمروهای اولویت دار استقرار جمعیت

- اولویت اول استقرار جمعیت در منطقه مرکزی استان و مناطق واقع در دشت اردبیل (شهرستانهای اردبیل و نمین)؛

- اولویت دوم استقرار جمعیت در کریدور شمال به جنوب استان (مشگین شهر، کوثر، گرمی و بيله سوار)؛

- اولویت سوم استقرار جمعیت در سکونتگاههای نزدیک استان های مجاور و سکونتگاههای مرزی استان با کشور آذربایجان، نظیر شهرستانهای نیر، خلخال و پارس آباد؛

قلمروهای اولویت دار توسعه فعالیت

قلمروهای اولویت دار توسعه فعالیت های بخش کشاورزی

زراعت آبی

- اولویت اول توسعه فعالیت های زراعی آبی در منطقه شمالی (دشت مغان شامل شهرستان های پارس آباد و بيله سوار)؛

- اولویت دوم توسعه فعالیت های زراعی آبی در راستای هسته مرکزی کریدور شمال به جنوب (دشت اردبیل شامل شهرستان های اردبیل و نمین)؛

- اولویت سوم شامل نواحی پراکنده خطی و خوشه ای شامل شهرستان های گرمی، نیر و مشگین شهر؛

زراعت دیم

- اولویت اول توسعه فعالیت های زراعی دیم که سهم کمتر از یک درصد مساحت استان را شامل می شود در شهرستان های اردبیل و نمین؛

- اولویت دوم توسعه فعالیت های زراعی دیم در منطقه مرکزی استان شامل شهرستان های سرعین و نیر؛

- اولویت سوم توسعه کشاورزی دیم در بخش های شمالی و جنوبی دشت اردبیل شامل شهرستان های مشگین شهر، گرمی، کوثر و خلخال؛

- اولویت چهارم توسعه کشاورزی دیم در منطقه جنوب غربی - شهرستان کوثر؛

باغداری

- اولویت اول توسعه باغداری در منطقه جنوبی و شهرستان خلخال؛

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- اولویت دوم توسعه باغداری در منطقه غربی و حوزه پیرامون توده سبلان (شهرستان مشگین شهر)؛
- اولویت سوم توسعه باغداری در منطقه جنوب غربی (شهرستان کوثر)؛

دامداری و دامپروری

- اولویت اول پرورش دام سنگین در منطقه شمالی با محوریت شهرستان پارس آباد و گرمی و منطقه مرکزی با محوریت شهرستانهای مشگین شهر و اردبیل؛
- اولویت پرورش دام سبک در منطقه شمالی و مرکزی استان شامل شهرستانهای پارس آباد، بیله سوار، اردبیل و نمین؛

قلمروهای اولویت دار توسعه فعالیت های بخش صنعت

- اولویت اول در نیمه شرقی مرکز استان (شرق شهرستانهای اردبیل و نمین)
- اولویت دوم در نیمه غربی مرکز استان (غرب شهرستانهای اردبیل و نیر)
- اولویت سوم در نواحی مرزی استان (شهرستانهای پارس آباد و بیله سوار)
- اولویت چهارم در قلمرو شمالی و جنوبی (شهرستانهای گرمی، خلخال، کوثر و مشگین شهر)

قلمروهای اولویت دار توسعه فعالیت های بخش معدن

- اولویت اول در شهرستانهای نمین و خلخال.
- اولویت دوم در جنوب استان و شهرستانهای خلخال و کوثر.
- اولویت سوم در منطقه غرب استان و شهرستان مشگین شهر.
- اولویت چهارم در شمال شرقی استان.

قلمروهای اولویت دار توسعه فعالیت های بخش خدمات

خدمات بازرگانی و لجستیک

- اولویت توسعه فعالیت های بازرگانی (بازارچه های مرزی و مناطق ویژه اقتصادی) در مناطق شمالی و شمال شرقی (شهرستانهای پارس آباد، بیله سوار و گرمی)؛
- اولویت توسعه حمل و نقل و لجستیک تخصصی در منطقه شمالی با تاکید بر شهرستانهای بیله سوار و پارس آباد و منطقه مرکزی با تاکید بر شهرستانهای نمین و اردبیل.

گردشگری

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- اولویت اول در منطقه مرکزی استان شهرستان اردبیل.
- اولویت دوم در شهرستان‌های نمین و بیله سوار.
- اولویت سوم در شهرستان‌های پارس آباد، سرعین، خلخال و مشگین شهر.
- اولویت چهارم در شهرستان‌های گرمی، کوثر و نیر.

بهداشت و سلامت

- اولویت توسعه خدمات تخصصی درمانی در کانون‌های شهری پرجمعیت شامل شهرهای اردبیل و پارس آباد.
- اولویت توسعه خدمات عمومی درمانی در کانون‌های شهری و مراکز منظومه‌های روستایی واقع در قلمروهای مستعد توسعه یکپارچه.
- اولویت توسعه مراکز بهداشت و سلامت در مراکز مجموعه‌های روستایی.

قلمروهای نامناسب توسعه فعالیت و استقرار جمعیت

محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های ناشی از قوانین و مقررات (از جمله حرایم رودخانه‌ها، حرایم امنیتی-حفاظتی و ...)

قلمروهای نامناسب استقرار جمعیت

- مناطق حفاظت شده ۴ گانه محیط زیست
- بخشی از قلمروهای مرکزی استان شامل بخش‌هایی از شهرستان نمین، مشگین شهر و سرعین.
- جنوب استان شامل شهرستان‌های خلخال و کوثر.

قلمروهای نامناسب توسعه فعالیت

قلمروهای دارای محدودیت توسعه فعالیت‌های کشاورزی آبی

- منطقه جنوب استان شامل شهرستان‌های خلخال و کوثر.
- بخش‌هایی از شمال غربی استان شامل شهرستان‌های گرمی و مشگین شهر.

قلمروهای دارای محدودیت توسعه فعالیت‌های کشاورزی دیم

- منطقه جنوب استان و شهرستان خلخال و بخش‌های از شهرستان کوثر.

قلمروهای دارای محدودیت توسعه فعالیت‌های صنعتی و معدنی

- مناطق حفاظت شده ۴ گانه محیط زیست با تاکید بر شهرستان‌های مشگین شهر، سرعین، نیر، خلخال و کوثر.

ماده ۳- سند اجرایی آمایش استان اردبیل به قرار زیر است:

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

۳-۱- تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه استان

زراعت

- در شهرستان‌های پارس آباد، اردبیل و بیله سوار.

باغداری

- در شهرستان‌های مشگین شهر، خلخال، کوثر، پارس آباد.

دامداری

- در شهرستان پارس آباد، گرمی و بیله سوار.

صنعت

- صنایع شیمیایی، بهداشتی و دارویی در شهرستان‌های اردبیل و نمین.

- صنایع خلاق و های تک در شهرستان اردبیل.

- صنایع کشاورزی و ماشین آلات مرتبط با خوشه کشاورزی در شهرستان‌های اردبیل و پارس آباد.

- صنایع غذایی در شهرستان‌های اردبیل، مشگین شهر، سرعین و پارس آباد.

- صنایع بسته بندی مواد غذایی در شهرستان اردبیل.

- صنعت چرم و منسوجات در شهرستان پارس آباد.

- صنایع پلاستیک در شهرستان نمین.

- صنایع مرتبط با آب در حوزه ساختمان در شهرستان گرمی.

- صنایع مربوط به آب معدنی و انواع آشامیدنی‌ها در شهرستان‌های نیر و سرعین.

- صنعت خوشه عسل در شهرستان‌های مشگین شهر و سرعین، اردبیل و خلخال.

- صنایع مرتبط با چوب و فراورده‌های چوبی در شهرستان‌های خلخال و اردبیل.

- صنایع کانی‌های فلزی و غیر فلزی در شهرستان‌های نمین، کوثر و اردبیل.

معدن

- بهره‌برداری معدنی (سنگ‌های قیمتی) در شهرستان‌های نمین و کوثر و خلخال.

- بهره‌برداری معدنی شن و ماسه در شهرستان‌های خلخال و نمین.

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- سایر معادن (پوزلان) در شهرستان‌های مشکین شهر و اردبیل، سنگ ساختمانی در شهرستان نمین، تراورتن در شهرستان مشکین شهر.

بازرگانی

- نقش لجستیکی و بازرگانی در شهرستان‌های بيله سوار، پارس آباد و اردبیل.
- مناطق آزاد تجاری در شهرستان‌های گرمی، بيله سوار و پارس آباد.
- مناطق ویژه اقتصادی استان در شهرستان‌های نمین و گرمی.
- بازارچه‌های مرزی در شهرستان بيله سوار و گرمی.
- خدمات پشتیبان تجارت و بازرگانی در شهرستان‌های پارس آباد، بيله سوار و اردبیل.

گردشگری و صنایع دستی

- گردشگری فرهنگی - تاریخی در شهرستان‌های مشکین شهر و اردبیل.
  - گردشگری آبی در شهرستان اردبیل.
  - گردشگری غذا در شهرستان‌های اردبیل، سرعین و پارس آباد.
  - گردشگری فرهنگ عشایر در شهرستان‌های مشکین شهر و پارس آباد.
  - گردشگری روستایی در شهرستان گرمی
  - گردشگری ورزش در شهرستان‌های خلخال، کوثر، نمین، نیر و مشکین شهر.
  - گردشگری طبیعی و ژئوتوریسم در شهرستان‌های خلخال، کوثر، نیر، نمین، مشکین شهر و پارس آباد و سرعین.
  - گردشگری سلامت در شهرستان‌های سرعین و مشکین شهر.
  - گردشگری کشاورزی در شهرستان‌های بيله سوار و پارس آباد.
  - صنایع دستی در شهرستان‌های اردبیل، مشکین شهر، گرمی، نمین، خلخال و کوثر.
- #### خدمات عمومی و برتر
- خدمات برتر در شهرستان‌های اردبیل، پارس آباد، خلخال و بيله سوار.
  - خدمات تخصصی درمانی در کانون‌های شهری پرجمعیت شامل شهرهای اردبیل و پارس آباد.

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- خدمات تخصصی حمل و نقل و انبارداری در شهرستان‌های اردبیل، نمین و پارس آباد.
- خدمات تخصصی مرتبط با مهندسی کشاورزی در شهرستان‌های اردبیل، نمین، پارس آباد، مشکین شهر و گرمی.

انرژی

- تولید انرژی خورشیدی در شهرستان مشکین شهر، اردبیل و نمین،
- تولید انرژی بادی در شهرستانهای خلخال، کوثر و نمین.
- تولید انرژی زمین گرمایی در شهرستان مشکین شهر.

تامین آب

- آبیاری نوین و تبدیل اراضی دیم به اراضی آبی در شهرستان‌های پارس آباد و بیله سوار.

۲-۳- سیاست‌های سرزمینی توسعه بخش‌ها در استان

کشاورزی و دامپروری

- جمع‌آوری، تجهیز و نوسازی اراضی زراعی جهت ارتقاء حد نصاب فنی اراضی در جذب روش‌های نوین و مکانیزاسیون و صرفه‌های اقتصادی بازار و نظام توزیع-بکارگیری روش‌های مناسب مدیریت مزرعه.
- برن‌سازی و چابک‌سازی ساختار تولید و توزیع محصولات دامی.
- طراحی و ایجاد نظام نوین ترویج کشاورزی و منابع طبیعی از طریق ایجاد شبکه مدیریت و خدمات دانش.
- ایجاد و گسترش شرکت‌های خصوصی مشاوره‌ای ترویج، آموزش و دفاتر خدمات فنی و تخصصی.
- تقویت نقش نهادهای تحقیقات بین‌المللی و بخش خصوصی در انتقال دانش کاربردی و بنیادی به بخش کشاورزی.

- حمایت از زیرساخت‌های اطلاعاتی و ارتباطی در فرایند تولید، عرضه و بازار محصولات.
- بسترسازی جهت ارتقاء مستمر کارایی و محیط بهره‌وری و سطح رقابت پذیری محصولات اصلی، کلیدی و مزیتی به ویژه در حوزه محصولات سردسیری، صنعتی، سبزیجات، غلات و حبوبات.

صنعت و معدن

- برن‌سازی محصولات غذایی و کشاورزی با تاکید بر برن‌د سبز، حلال، ارگانیک و ویژه بومی.

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- توسعه محیط نوآوری به منظور توسعه محصولات جدید و دارای ارزش افزوده بالا.
- آسیب شناسی صنایع فرسوده و غیرفعال و تعیین اولویت نوسازی در چارچوب ۷ معیار آمایشی.
- توسعه سازوکارهای هم افزایی و کاهش هزینه های بنگاه های متوسط و کوچک موثر بر خوشه های صنعتی.
- توسعه استانداردهای لازم در صنایع پیشرفته و انطباق آن با استانداردهای بازارهای هدف صادراتی-بازارهای خارجی.
- جاری شدن حقوق مالکیت فکری و صنعتی در زنجیره ارزش از ایده تا محصول.
- متناسب سازی فعالیت های معدنی با هزینه فرصت های آتی استان در بخش گردشگری و ارزش های زیست محیطی و اولویت دهی به توسعه مناطق عقب مانده.

نظام سکونتگاهی

- توزیع متناسب خدمات و جمعیت متناسب با الگوی سازمان فضایی پیشنهادی.
- بازتوزیع فعالیت های صنعتی و کاربر در قلمروهای دارای ظرفیت شبکه ای و در طول کریدور راه آهن (ایجاد منطقه ویژه فناوری و پردازش صادرات در شهرستان نمین و منطقه ویژه گردشگری سلامت در شهرستانهای سرعین و مشکین شهر)
- تشکیل کارگروه مناطق شهری مکمل و تمرکززدایی.
- توسعه کمی و کیفی و ایجاد تنوع در الگوهای ساخت و ساز.
- ایجاد گستره های وسیع طبیعی و سبز در مناطق شهری و توسعه الگوهای متمرکز کشاورزی شهری در شهرهای بزرگ و میانی.
- توسعه شهرک های جدید سبز و پایدار در مناطق دارای اقلیم آسایش و کیفیت زیست منحصر به فرد.
- نگهداشت جمعیت در شهرهای کوچک و روستاهای مرزی از طریق توسعه فعالیت در این سکونتگاه ها
- تقویت ارتباطات و پیوندهای اقتصادی-اجتماعی مناطق مرزی
- توجه خاص به توسعه مبتنی بر منافع و شرایط محلی و بومی در مناطق مرزی

بازرگانی

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- قراردادی نهاد بازار به عنوان مرکز ثقل و نقطه عطف جهت گیری های فعالیتی و فناوری در نظام تصمیم گیری و تصمیم سازی.
- مدیریت اثربخش کسب و کار اینترنتی و یکپارچه سازی و تقویت سیستم های هدفمند نظارتی با تاکید بر استفاده از IT و ICT.
- توسعه شیوه های نوین نظام تامین، شبکه توزیع، بازاریابی و فروش در جهت کاهش هزینه های مبادله و یکپارچه سازی زنجیره توزیع.
- گردشگری**
- قراردادی الزامات بخش گردشگری در صدر اولویت سازماندهی فضا و تخصص مناطق دارای ظرفیت چندعملکردی.
- ارتقاء جایگاه بخش خصوصی و توسعه روابط اجزاء خوشه گردشگری.
- تنوع بخشی به گروه های هدف گردشگری و ساختار تقاضا به ویژه در حوزه خوشه گردشگری سلامت با تاکید بر افزایش درآمدها و سطح بهره وری نیروی انسانی.
- توسعه نظام یکپارچه و کارآمد تولید، ارتقاء محیط خلاق و نوآوری و صادرات جهانی صنایع دستی.
- ارتقاء جایگاه بخش خصوصی و توسعه روابط اجزاء خوشه گردشگری.
- سازماندهی فضایی فعالیت گردشگری در قلمروهای اصلی دارای ظرفیت چندعملکردی در راستای تلفیق و یکپارچه سازی مزیت های متنوع گردشگری.
- متناسب سازی برنامه ها و مداخلات سرزمینی با معیارهای اکولوژی منظر.
- فن آوری و اطلاعات**
- استفاده از ظرفیت فناوری اطلاعات از قبیل داده های فضایی، اینترنت اشیا، هوشمندسازی جهت تغییر الگو سنتی کشاورزی و خدمات نوین گردشگری و توسعه کسب و کارهای فضاپایه.
- بهداشت و درمان**
- ایجاد مراکز تحقیقات گیاهان دارویی و آبهای معدنی.

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- توسعه و تناسب رشته‌ها و قطب‌های دانشگاهی در رشته‌های مرتبط با آب‌های گرم در دانشگاه علوم پزشکی و همچنین توسعه بیمارستان‌های تخصصی استان در این خصوص.
- ایجاد دهکده‌های گردشگری سلامت و اردوگاه‌های تخصصی آماده سازی ورزش حرفه‌ای.

حمل و نقل شبکه زیر بنایی و انرژی

- توسعه شبکه بزرگراهی بین کانون‌ها و قلمروهای اصلی تولید و نواحی خاص اصلی استان با کریدورهای اصلی ملی و منطقه‌ای.
- توسعه کریدور آستارا-نمین-اردبیل-سرعین در چارچوب عملکردی گردشگری، کریدور اکولوژیک و صنایع خلاق.
- توسعه ناوگان و کریدور حمل و نقل هوایی کوتاه برد با تاکید بر منطقه مکمل (فرودگاه پیام) و بازار تخصصی منطقه قفقاز و روسیه.
- توسعه مناطق ویژه و پردازش تخصصی صادرات.
- ایجاد نظام نوآوری و چرخه دانش بنیان انرژی
- الزام آوری ایجاد شهرک‌ها و نواحی خاص صنعتی، مناطق نمونه گردشگری، شهرک‌های گلخانه‌ای و مسکونی با در نظر گرفتن مصارف انرژی به این بخش (بادی، زمین گرمایی و خورشیدی).
- طراحی و اجرای مدل رقابتی کارایی انرژی از طریق تجدید توسعه و پایش مستمر بنگاه‌های اصلی مصرف انرژی

- در نظر گرفتن تسهیلات و امتیازات ویژه برای پیمانکاران با اهداف و تخصص‌سبز و اتصال حلقه ایده‌های تجاری سازی شده شرکت‌های دانش بنیان با مجریان و صاحبان کالا و خدمات.

اجتماعی فرهنگی

- تقویت الگوی مدیریت یکپارچه و نهادی بخش سلامت با ظرفیت‌های بخش گردشگری سلامت (تندرستی، درمانی و پزشکی).
- تبدیل دارایی‌های نامشهود فرهنگی-هنری به مشهود و ارتقاء سطح تولید ثروت و ارزش افزوده از بستر فرهنگی استان به عنوان بخشی از الگوی توسعه هم پیوند صنایع فرهنگی-گردشگری-کشاورزی.

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- افزایش سطح مشارکت اقتصادی و توسعه اشتغال زنان با تاکید بر توسعه کسب و کارهای کوچک، بوم گردی و صنایع دستی.

محیط زیست

- حفظ و ارتقاء تنوع زیستی، حیات وحش و بهبود شرایط زیست بوم های ارزشمند، بحرانی و حساس جلب مشارکت جوامع بومی در مدیریت مناطق ۴ گانه.

- حمایت از پژوهش های کاربردی در توسعه کشاورزی ارگانیک و سبز.

- حفاظت و پایش فعال و مدیریت هوشمند و ارتقا محیط بهره وری از منابع آب، خاک و هوا متناسب و مدیریت پدیده بیابان زایی و خشکسالی به عنوان دو پدیده نوظهور.

- تطبیق و تغییر الگوی کشت استان متناسب با سطح توازن اکولوژیکی، ظرفیت برد آب و ساختار بازار (بازارهای صادراتی و دارای ارزش افزوده بالا) در هر برنامه ۵ ساله.

- ارتقاء مدیریت تقاضای آب بخش کشاورزی و افزایش راندمان و تغییر روش های آبیاری پربازده و نوین در کشاورزی و حصول اطمینان از کاهش مصرف آب های زیرزمینی به نسبت کارایی ایجاد شده.

آموزش

- مدرن سازی سیستم آموزشی و توسعه سیستم های پیشرفته و هوشمند دولتی.

- هدایت موسسات آموزش عالی و فنی و حرفه ای در چارچوب برنامه ریزی در راستای ۱۴ خوشه تخصصی و مدیریت آنها از طریق مشارکت بخش عمومی و خصوصی.

- ارتقای کیفیت آموزشی در مراکز آموزش عالی استان از طریق توسعه روش های آموزشی پیشرفته و مورد تایید.

- جهت گیری روش های برنامه ریزی آموزشی بر پایه مدل بازگشت سرمایه - ROI.

سیاسی - اداری

- توسعه تشکل های مردم نهاد.

- پایش مستمر شاخص های رقابت پذیری منطقه ای و عدم تعادل های ساختاری و سرزمینی.

- هدایت هدفمند جریان سرمایه گذاری بر اساس ۷ معیار آمایش تدوین شده.

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دستورالعمل شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- بسترسازی جهت جذب سرمایه گذاری های داخلی و خارجی در استان.

۳-۳- تصویر سازمان فضایی استان در افق توسعه یافتگی

تخصص های اصلی مناطق برنامه ریزی و الگوی استقرار فعالیت ها در استان

مناطق مستعد توسعه زیرساخت ها

- توسعه شبکه آزادراهی در محور بيله سوار- گرمی- اردبیل- زنجان و محور بندر آستارا- نمین- اردبیل- سراب- تبریز.
  - توسعه راه اصلی درجه یک در محور اردبیل - مشگین شهر- اهر، محور اردبیل - خلخال، محور خلخال- ماسوله، محور مشگین شهر - پارس آباد، محور پارس آباد - اصلاندوز.
  - توسعه زیرساخت های حمل و نقل (ریلی) در محور میانه- اردبیل- پارس آباد- جمهوری آذربایجان.
  - توسعه زیرساخت های حمل و نقل (هوایی) در فرودگاه بین المللی اردبیل، فرودگاه جدید در محور اردبیل- مشگین شهر و فرودگاه پارس آباد.
  - توسعه زیرساخت های پشتیبان حمل و نقل و لجستیک تخصصی در شهرستان های اردبیل، نمین، پارس آباد و بيله سوار.
  - توسعه زیرساخت های فیبر نوری در پهنه جنوبی استان شامل شهرستان های کوثر و خلخال.
  - توسعه زیرساخت های تولید انرژی های بادی- خورشیدی در شهرستان های مشگین شهر، اردبیل، نمین، کوثر و خلخال و تولید انرژی زمین گرمایی در شهرستان مشگین شهر.
  - توسعه زیرساخت ها و تاسیسات گازرسانی در کلیه شهرستان های استان.
  - توسعه زیرساخت های صادرات برق با محوریت شهرستان پارس آباد و دشت مغان.
  - توسعه زیرساخت های آبرسانی، شبکه آبیاری و زهکش و احداث سد و بندهای ذخیره آب در شهرستان های پارس آباد، گرمی و بيله سوار.
- مناطق مستعد توسعه شهری و روستایی
- توسعه سکونتگاه های شهری در پهنه مرکزی و شمالی استان (منطقه شهری اردبیل و پارس آباد).

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- توسعه سکونتگاه‌های شهری و روستایی واقع در مناطق دارای ظرفیت شبکه‌ای و متصل کننده استان با استان- های مجاور در کانون های شهری خلخال و مشگین شهر و نمین.
- توسعه سکونتگاه‌های شهری مرزی و متصل کننده با استان‌های همجوار و کشور آذربایجان در کانون‌های شهری نیر، سرعین، خلخال و بيله سوار.
- ساماندهی حاشیه نشینی در پیرامون شهرهای اردبیل، مشگین شهر و پارس آباد.
- توانمندسازی و جلوگیری از تخلیه روستاهای مرزی در پهنه شمال شرقی استان با تاکید بر منطقه گرمی و بيله سوار و مناطق روستایه واقع در قلمرو جنوبی شامل شهرستان‌های خلخال و کوثر.

مناطق مستعد توسعه فعالیت‌های کشاورزی

- هرگونه گسترش اراضی کشاورزی مشتمل بر توسعه اراضی زراعی، توسعه باغات و توسعه کشت گلخانه‌ای در اراضی شیبدار، منوط به جایگزینی با کشت سنتی دارای منابع آب مجاز و فعال (در حال بهره‌برداری) در سقف آب قابل برنامه‌ریزی ابلاغی استان برای مصارف کشاورزی می‌باشد.
- توسعه فعالیت‌های کشاورزی (زراعت آبی) با محوریت کشاورزی دانش بنیان، دقیق و هوشمند و بازار محور و الگوی کشت و صنعت های منطقه‌ای در مناطق شمالی و مرکزی استان شامل شهرستان‌های پارس آباد و بيله سوار و اردبیل و نمین و (زراعت دیم) در شهرستان‌های اردبیل، نمین، سرعین، نیر .
  - توسعه فعالیت های کشاورزی (باغداری) در شهرستان‌های خلخال، کوثر و مشگین شهر.
  - توسعه فعالیت های کشاورزی (گلخانه‌ای) در شهرستان‌های پارس آباد، بيله سوار، اردبیل و نمین.
  - توسعه فعالیت کشت گیاهان دارویی در شهرستان‌های نمین، مشگین شهر، اردبیل، سرعین و نیر.
  - توسعه فعالیت های دامداری - دام سنگین و سبک- در شهرستان های بيله سوار، پارس آباد، گرمی، اردبیل، گرمی و مشگین شهر.

مناطق مستعد توسعه فعالیت‌های صنعتی و معدنی

خوشه های صنعتی و فعالیتی

- خوشه دام و فرآورده های لبنی با محوریت شهرستان‌های اردبیل، پارس آباد، مشگین شهر و بيله سوار.
- خوشه صنایع مرتبط با چوب و کاغذ و بسته‌بندی با محوریت شهرستان‌های خلخال، کوثر و اردبیل.

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دستورالعمل شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- خوشه صنایع غذایی با محوریت شهرستان‌های اردبیل، مشگین شهر و پارس آباد.
- خوشه عسل با محوریت شهرستان‌های سرعین، مشگین شهر، خلخال و اردبیل.
- خوشه سیب زمینی و سبزیجات با محوریت شهرستان‌های اردبیل و نمین.
- خوشه پلاستیک و صنایع بسته‌بندی با محوریت شهرستان‌های نمین و اردبیل.
- خوشه فرآوری محصولات کشاورزی و صنایع تبدیلی با محوریت شهرستان‌های اردبیل، سرعین، پارس آباد و بیله سوار.
- خوشه صنایع ساختمانی مرتبط با آب با محوریت شهرستان گرمی.
- خوشه انواع آشامیدنی‌ها و آب معدنی با محوریت شهرستان‌های سرعین و نیر.
- خوشه صنایع غذایی با محوریت شهرستان‌های اردبیل، مشگین شهر، سرعین و پارس آباد.
- خوشه صنایع دستی با محوریت شهرستان‌های خلخال، سرعین، نمین، گرمی، مشگین شهر و کوثر.
- خوشه گیاهان دارویی با محوریت شهرستان‌های اردبیل، نیر، سرعین، مشگین شهر و نمین.
- خوشه فراورده‌های باغی با محوریت شهرستان‌های خلخال، مشگین شهر و کوثر.
- خوشه چرم و منسوجات با محوریت شهرستان‌های اردبیل و پارس آباد.
- خوشه ماشین‌آلات سبک با محوریت شهرستان اردبیل.
- خوشه سنگ‌های تزئینی و قیمتی با محوریت شهرستان‌های نمین، کوثر، خلخال و مشگین شهر

سایر

- توسعه صنایع عمومی و گروه ج و د طبقه‌بندی سازمان محیط‌زیست با محوریت کریدور اربیل-میانه در شهرستان‌های کوثر و خلخال.
  - توسعه صنایع محصولات شیمیایی، بهداشتی و دارویی در شهرستان نمین.
  - توسعه فعالیت‌های معدنی (پوزلان) در شهرستان مشگین شهر و اردبیل، سنگ ساختمانی در شهرستان نمین، تراورتن در شهرستان مشگین شهر.
- مناطق مستعد توسعه خدمات و بازرگانی

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دستورالعمل شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- توسعه و ایجاد مناطق آزاد تجاری-صنعتی در شهرستان‌های گرمی، بيله سوار و پارس آباد با محوریت پردازش صادرات و خوشه‌های صنعتی ذکر شده.

- توسعه و ایجاد مناطق ویژه اقتصادی استان در شهرستان نمین و گرمی با محوریت خوشه‌های صنعتی مرتبط.

- توسعه و ساماندهی بازارچه‌های مرزی در شهرستان‌های بيله سوار و گرمی.

مناطق مستعد توسعه فعالیت‌های گردشگری

- گردشگری فرهنگی - تاریخی در شهرستان‌های مشکین شهر و اردبیل.

- گردشگری آبی در شهرستان اردبیل.

- گردشگری غذا در شهرستان‌های اردبیل، سرعین و پارس آباد.

- گردشگری فرهنگ عشایر در شهرستان‌های مشکین شهر و پارس آباد.

- گردشگری روستایی در شهرستان گرمی.

- گردشگری ورزشی در شهرستان‌های خلخال، کوثر، نمین، نیر و مشکین شهر.

- گردشگری طبیعی (ژئوتوریسم) در شهرستان‌های خلخال، کوثر، نیر، نمین، مشکین شهر و پارس آباد و سرعین.

- گردشگری سلامت در شهرستان سرعین

- گردشگری کشاورزی در شهرستان‌های بيله سوار و پارس آباد.

- صنایع دستی و بازارچه‌های مرتبط با محوریت شهرستان خلخال و مشکین شهر، نمین و تولیدات عشایر در شهرستان مشکین شهر و پارس آباد.

الگوی استقرار و نظام سلسله مراتبی مراکز سکونتگاهی

سلسله مراتب نظام سکونتگاه‌های شهری:

- سطح یک (شهرهای بزرگ) مشتمل بر شهرهای اردبیل و پارس آباد.

- سطح دو (شهرهای میانی بزرگ) مشتمل بر شهرهای مشکین شهر و خلخال.

- سطح سه (شهرهای میانی متوسط) مشتمل بر شهرهای گرمی، بيله سوار، نمین، اصلاندوز، سرعین و نیر.

- سطح چهار (شهرهای کوچک) مشتمل بر شهرهای جعفرآباد، گیوی، اسلام آباد، تازه کند انگوت و مرادلو.

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

- سطح پنج (روستا-شهرها) مشتمل بر شهرهای آبی بیگلو، هشتجین، تازه کند، کلور، لاهرود، قصابه، هیر، رضی، فخرآباد و کورائیم.

الگوی توزیع خدمات اجتماعی در سطح مناطق

خدمات فرهنگی و ورزشی

- مراکز فرهنگی و ورزشی در کانون‌های روستایی با اولویت مراکز مجموعه و حوزه روستایی واقع در قلمروهای مستعد توسعه یکپارچه در کلیه شهرستان‌های استان.
- مراکز فرهنگی و ورزشی در کانون‌های شهری استان با محوریت شهرهای سطح یک.
- دهکده‌های ورزشی در شهرستان‌های اردبیل، سرعین، پارس آباد.

خدمات درمانی

- خدمات تخصصی درمانی در کانون‌های شهری اصلی استقرار جمعیت استان شامل شهرهای اردبیل و پارس آباد.
- خدمات عمومی درمانی در کانون‌های شهری سطح ۲ و مراکز منظومه‌های روستایی.
- مراکز بهداشت و سلامت در مراکز مجموعه‌های روستایی.
- مراکز گردشگری سلامت (گردشگری پزشکی) در شهرستان سرعین و مشکین شهر.

آموزش عالی و فنی و حرفه‌ای

- آموزش عالی با تاکید بر قطب‌های مرتبط با ۱۴ خوشه فعالیتی هم‌پیوند در شهرستان‌های اردبیل و پارس آباد.
- مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای مهارت محور در مراکز مناطق برنامه‌ریزی.
- مرکز آموزش عالی پزشکی مرتبط با خوشه گردشگری سلامت در شهرستان‌های اردبیل، سرعین و پارس آباد.
- پارک علم و فناوری، مراکز رشد و مراکز تحقیقاتی با محوریت خوشه‌های فناوری مرتبط با ۱۴ خوشه صنعتی هم‌پیوند در شهرستان‌های اردبیل و پارس آباد.

سازمان فضایی شبکه‌های اصلی زیربنایی

حمل و نقل زمینی

- توسعه شبکه آزادراه در محور در محور اردبیل- زنجان، در محور اردبیل- سراب- تبریز، در محور اردبیل- گرمی- بیله سوار و محور اردبیل- آستارا.

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- توسعه شریان اصلی درجه یک در محور اردبیل - مشگین شهر، محور اردبیل - خلخال، محور پارس آباد - اصلاندوز، محور مشگین شهر - اهر و مشگین شهر - پارس آباد و محور خلخال - ماسوله.
- شبکه ریلی محور میانه - اردبیل، محور اردبیل - تازه کند انگوت و محور تازه کند انگوت - پارس آباد و پارس آباد - جمهوری آذربایجان.

حمل و نقل هوایی

- فرودگاه‌های بین‌المللی با کارکرد فراملی در شهرستان اردبیل.
- فرودگاه‌های بین‌المللی بار با کارکرد فراملی و مسافر با کارکرد ملی در شهرستان پارس آباد.

ماده ۴- برنامه‌های اجرایی آمایش استان اردبیل به قرار زیر است:

بازرگانی

- برنامه توسعه و تکمیل ساختارها، خوشه‌ها، زنجیره‌ها و شبکه‌های بازرگانی
- برنامه حمایت از تسهیل و توسعه تجارت داخلی و خارجی و تنظیم قوانین و مقررات مورد نیاز
- توسعه زیرساختهای بخش تجارت خارجی با رویکرد بهره‌گیری از فناوری‌های پیشرفته
- برنامه توسعه و ساماندهی پایانه‌های مرزی

صنعت و معدن

- برنامه توسعه و گسترش خدمات پشتیبان تولید صنعتی و معدنی
- برنامه توسعه، تکمیل و تجهیز زنجیره‌ها، خوشه‌های همپوند، تعاونی‌ها و واحدهای فعال و نیمه فعال و غیرفعال صنعتی

- برنامه ارتقای بهره‌وری صنایع (مصرف بهینه آب و ...)

- برنامه ارتقاء بهره‌وری معادن (شناسایی قابلیت‌های معدنی جدید، جذب فناوری‌های نوین و ...)

- برنامه حفاظت و صیانت از محیط‌زیست و کاهش آلودگی‌ها منتج از فعالیت‌های صنعتی و معدنی

ارتباطات و فناوری اطلاعات

- برنامه ارتقاء امنیت فضای ارتباطات و فناوری

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- توسعه زیر ساخت های بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات
  - کادرسازی و برنامه تربیت انسانی در بخش فناوری
  - توسعه فناوری های بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات و فعالیت های مجازی
- کشاورزی و امنیت غذایی**

- برنامه ساماندهی مالکیت اراضی (کشاورزی، جنگل ها، مراتع و ...)
- برنامه تجاری سازی مدیریت بازار محصولات کشاورزی
- برنامه مدیریت صادرات محصولات کشاورزی
- برنامه مدیریت مخاطرات محصولات کشاورزی
- برنامه مدیریت نهاده های کشاورزی با تأکید بر کاهش مصرف کود و سم
- برنامه توسعه پرورش زنبورداری
- برنامه ارتقاء تولید محصولات اساسی و استراتژیک
- برنامه مدیریت جامع جنگل ها و مراتع استان
- برنامه توسعه مکانیزاسیون کشاورزی
- برنامه بهینه سازی بهره برداری تولید و فرآوری آبزیان
- برنامه ارتقاء بهره وری و بهینه سازی تولید محصولات باغی
- برنامه افزایش محصولات باغی و زراعی با تأکید بر محصولات دارای مزیت نسبی استان
- برنامه توسعه کشت و فرآوری گیاهان دارویی
- برنامه ارتقاء بهره وری و بهینه سازی تولید محصولات زراعی
- برنامه تولید محصولات ارگانیک و سالم
- برنامه بهبود بهره وری آب و اصلاح الگوی کشت
- برنامه بازسازی و تکثیر آبزیان
- برنامه تکمیل و توسعه زنجیره های ارزش محصولات کشاورزی
- برنامه توسعه و توانمندسازی تعاونی ها، تشکل های و بهره برداران کشاورزی

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- برنامه توسعه پرورش دام و طیور

- برنامه هوشمند سازی و توسعه کشاورزی دانش بنیان

- برنامه توسعه کشت و صنعت

آب

- برنامه تأمین آب از منابع متعارف و نامتعارف

- برنامه مدیریت تقاضای آب

- برنامه ارائه خدمات آب شرب و بهداشتی شهری و روستایی

- برنامه بهسازی و توسعه تأسیسات آب و فاضلاب و بازچرخانی آب

- برنامه ارتقاء بهره‌وری آب در بخش‌های مختلف

- برنامه حفاظت و پایش کمی و کیفی منابع آب‌های سطحی و زیرزمینی

- برنامه ساماندهی و حفاظت از بستر و حریم رودخانه‌ها

محیط زیست و منابع طبیعی

- برنامه آبخیزداری و آبخوانداری

- برنامه حفاظت خاک

- برنامه احیاء و بهره‌برداری پایدار از مراتع و جنگل‌ها

- برنامه پایش و مدیریت کاهش آلاینده‌ها

- تحقیق و توسعه در امور محیط زیست

- حفاظت و احیاء زیست بوم‌های آبی

- حفاظت و احیاء زیست بوم‌های خشکی

- برنامه مدیریت و بازیافت پسماند

انرژی

- برنامه تأمین انرژی

- برنامه توسعه انرژی‌های نوین و تجدیدپذیر

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

حمل و نقل

- برنامه توسعه و تجهیز حمل و نقل ریلی و جاده ای
- برنامه توسعه حمل و نقل چند وجهی
- برنامه توسعه خدمات لجستیکی حمل و نقل

نظام سکونتگاهی و توزیع فضایی جمعیت

- برنامه ساماندهی کالبدی- فضایی سکونتگاهها (شهری، روستایی)
- برنامه ساماندهی عشایر
- برنامه ساماندهی کالبدی- فضایی سکونتگاههای شهری (برنامه توسعه کالبدی ویژه)
- برنامه سیاستگذاری زیرساختی و خدماتی در خصوص سکونتگاههای شهری و روستایی

سرمایه اجتماعی

- برنامه توسعه و ارتقاء سطح خدمات فرهنگی- اجتماعی
- برنامه توسعه منابع انسانی و توانمندسازی اقشار آسیب پذیر

فرهنگ و هنر

- برنامه تقویت و حفظ آداب و رسوم و سنن فرهنگی
- برنامه توسعه تولیدات و خدمات فرهنگی
- برنامه توسعه زیرساختها و تجهیز فضاهای فرهنگی- هنری

میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

- برنامه بهینه سازی و توسعه زیر ساخت های گردشگری
- برنامه توسعه گردشگری طبیعی
- برنامه توسعه گردشگری تاریخی- فرهنگی
- برنامه توسعه گردشگری روستایی و عشایری
- برنامه توسعه گردشگری سلامت
- برنامه حمایت از تولید و صادرات صنایع دستی
- برنامه حفظ و احیاء آثار تاریخی

آموزش، علم و فناوری

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- برنامه ساماندهی مراکز و موسسات آموزش عالی

- برنامه توسعه و ساماندهی زیرساخت‌های آموزش و پرورش

- برنامه توسعه و ساماندهی آموزش فنی و حرفه‌ای

دفاعی، امنیتی و پدافند غیر عامل

- برنامه ایجاد، توسعه، تکمیل و تجهیز زیرساخت‌ها، امکانات و تسهیلات مرتبط با مدیریت بحران

- برنامه هدایت، راهبری، پایش و شناسایی تهدیدات و مصون‌سازی و کاهش آسیب‌پذیری مردم،

زیرساخت‌ها و کانون‌های جمعیت و فعالیت و استمرار خدمات ضروری (از طریق رعایت اصول، الزامات و

ملاحظات دفاعی، امنیتی و پدافند غیر عامل)

- برنامه جامع پدافند غیر عامل و مدیریت بحران

- برنامه توسعه زیرساخت‌های لازم مدیریت بحران (متناسب با نقش استان در پشتیبانی از استان‌های مجاور در مواقع

بحران)

- برنامه خروج تدریجی مراکز خطرزای غیرشهری از نقاط مسکونی

- برنامه اشراف، صیانت، مقابله، تحلیل و بررسی، معماری و مهندسی و هم‌افزایی اطلاعاتی و امنیتی در مسائل

و اهداف راهبردی وزارت اطلاعات در محیط امنیت ملی

- برنامه ارتقاء امنیت پایدار، فراگیر و هوشمند مناطق مرزی مبتنی بر نقش مردم و فن‌آوری اطلاعات و صیانت

از توسعه و کارکردهای سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی قانونی در مرزها

اقتصاد و سرمایه‌گذاری

- برنامه توسعه زیرساخت‌های صادراتی

- برنامه تسهیل تجارت با تاکید بر بازگشایی بازارچه‌های مرزی

- برنامه توسعه اشتغال و کارآفرینی

ماده ۵- تمامی دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی مکلف به رعایت مفاد این سند می‌باشند.

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

ماده ۶- کلیه فعالیت‌های تعریف شده در بخش‌های مختلف این سند باید به گونه‌ای باشد که مجموع نیازها و مصارف آبی آن‌ها محدود به سقف آب قابل برنامه‌ریزی استان در چارچوب پانزدهمین مصوبه‌ی شورای عالی آب در حوضه‌های آبریز درجه ۲- که توسط وزارت نیرو ابلاغ می‌گردد- باشد. وزارت نیرو مکلف است آب قابل برنامه‌ریزی به‌هنگام شده را در دوره‌های زمانی ۵ ساله بازنگری و به تفکیک بخش‌های مختلف مصرف و حوضه‌های آبریز درجه ۲، به استان‌ها ابلاغ نماید.

ماده ۷- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان موظف است، گزارش عملکرد سالانه تحقق این سند را در پایان هر سال به دبیرخانه ارسال نموده و دبیرخانه نیز گزارشی از میزان تحقق‌پذیری اسناد آمایش همه استان‌ها را به شورای عالی ارائه می‌دهد.

ماده ۸- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان موظف است تمهیدات لازم به منظور تحقق‌پذیری سند و هم‌چنین مطالعات آمایش استان در سطح استان را فراهم آورد.

ماده ۹- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان موظف است به منظور تحقق عملیاتی سند؛ پیوند بین این سند با مطالعات آتی در سطح استان و برنامه‌های بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت از جمله بودجه سنواتی در استان را با تعامل و همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور برقرار نماید.

ماده ۱۰- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان موظف است حداکثر ظرف مدت یکسال، سند آمایش استان را بر اساس سند ملی آمایش سرزمین بازنگری، بروزرسانی و اسناد مربوطه را به دبیرخانه ارسال نماید.

ریاست جمهوری
شورای عالی آمایش سرزمین
سازمان برنامه و بودجه کشور

پیوست

پیشن نویسی سند آمایش سرزمین استان ...